ڗ۬ۅٞۿۺڣۑڗۑؼ

مجلهٔ پژوهش فیزیک ایران، جلد ۱۹، شمارهٔ ۱، بهار ۱۳۹۸

مطالعهٔ خواص کشسانی و پیزوالکتریکی مواد دوبعدی شش گوشی ترکیبات دوتایی عناصر گروه III-V بر اساس محاسبات اصول اولیه

صادق نوروزی، ناصر شاه طهماسبی، محمد بهدانی و محمود رضایی رکن آبادی

گروه فیزیک، دانشکدهٔ علوم، دانشگاه فردوسی، مشهد

پست الكترونيكي: nasser@um.ac.ir

(دریافت مقاله: ۱۳۹۶/۰۳/۰۱ ؛ دریافت نسخهٔ نهایی: ۱۳۹۷/۰۶/۱۹)

چکیدہ

در این پژوهش، با استفاده از روش امواج تخت در چارچوب نظریهٔ تابعی چگالی، ضرایب مستقل کشسانی، تـنش و کـرنش پیزوالکتریـک در دو حالت یون منجمد و یون واهلش، برای هفت مـورد از ترکیبات دوبعـدی پایـدار X:B,Al,Ga,In; Y:N,P,As,Sb) XY) با سـاختار ششگوشـی محاسبه شدند. محاسبات ضرایب از روشهای نظریهٔ تابعی چگالی اختلالی (DFPT) و تفاضل محدود (FD) با توافق بسیار خوب صـورت گرفتـه است. در نتایج نشان داده شده است که هفت ترکیب BAs، BN، BN، BN و NAN، محدود (FD) اساختاری لانهزنبوری و قطبیده دارند و ایـن دسته ار مواد به دلیل تقارن سه گانه فقط دارای دو ضریب مستقل کشسانی و یک ضریب مستقل تنش یـا کـرنش پیزوالکتریـک هستند. از میـان هفت ترکیب، بیشترین ضرایب کرنش پیزوالکتریک در حالت یون واهلش برای ترکیب AIN با ضریب لام و سرانایی و ترکیب INN با ضریب گرینهٔ بسیار خوبی جهت کاربرد در شاخهٔ جدید نانوفناوری به نام نانوییزوترونیک هستند.

واژههای کلیدی: پیزوالکتریسیته، مواد دوبعدی، ترکیبات دوتایی UI-III - نظریهٔ تابعی چگالی اختلالی

۱. مقدمه

اخیراً با توجه به رشد و توسعهٔ فناوری در حوزهٔ نانو، علاقهمندی به تحقیقات در مورد مواد نانوپیزوالکتریک سرعت گرفته است. مهمترین مزیت مواد نانوپیزوالکتریک، انعطاف پذیری، بازدهٔ بالا، کاربرد در قطعات نرم و همچنین تولید دستگاههای نانوالکترومکانیک (NEMS) ذکر شده است. به تازگی نشان داده شده است که این مواد پتانسیل بالقوهای برای تولید تشدیدکنندههای مکانیکی مدارهای

منطقی کم قدرت، نانوحس گرهای زیستی، نانومولدها و قطعات الکترونی گیت-کرنش دارند [۱، ۲].

برای مواد پیزوالکتریک، انعطاف پذیری نقش مهمی در توسعهٔ دستگاههای نرم در مقیاس نانو ایفا میکند، چرا که بالا رفتن تحمل کرنش بیشتر، سبب افزایش بازدهٔ بالاتر، به خصوص در قطعات تولید انرژی الکتریکی از انرژی مکانیکی و برعکس می شود. از آنجایی که انعطاف پذیری به طور معکوس

با ضخامت ماده متناسب است، علاقهمندی به مطالعهٔ خواص پیزوالکتریکی مواد دوبعدی قطبیده زیاد شده است [۳]. همچنین برای بالا بردن خاصیت پیزوالکتریسیته، کهش اندازهٔ مواد کوانتومی، خواص حالات الکترونی را تغییر دهد. از طرفی کوانتومی، خواص حالات الکترونی را تغییر دهد. از طرفی برخی ساختارهای بلوری پیزوالکتریک در حالت تکلایه به علت افزایش انرژی سطحی از نظر ترمودینامیکی، ناپایدار گزارش شدهاند. به عنوان مثال قطبش الکتریکی خودبه خودی و در نتیجه خاصیت پیزوالکتریسیته فیلمهای نازک ۳۵ BaTio در نتیجه خاصیت پیزوالکتریسیته فیلمهای نازک ۳۵ BaTio در نتیجه خاصیت پیزوالکتریسیته فیلمهای نازک ۶ و ۲]. این مهای کمبعد جدید نظیر تکلایهها و نانوتیوبها افزایش یابد [۶ های کمبعد جدید نظیر تکلایه و نانوتیوبها افزایش یابد [۶ بالایی دارند، اما عایق هستند و کاربرد چندانی در صنایع الکترونیکی ندارند.

نانوموادی که به طور همزمان دارای خاصیت نیمرسانایی و پیزوالکتریکی هستند، حوزهٔ جدیدی از نانوفناوری به نام نانوپیزوترونیک و نانو پیزو – فوتوترونیک را ایجاد کردهاند. این مواد، خواص ممتاز و منحصر به فردی برای گستره وسیعی از کاربردها در نانوالکترونیک، نانواپتیک، نانوالکترواپتیک، نانوموتورها، نانوحسگرها، تشدیدکنندهها و علوم زیستی که در کیفیت زندگی بسیار مهم هستند، را دارا هستند [۸-۱۰].

از زمان تولید تکلایه های گرافن در سال ۲۰۰۴ میلادی [۱۱]، پژوهشها و تحقیقات بسیار گسترده ای در مورد خواص فیزیکی و کاربردهای گرافن انجام شده است. گرافن ساختار دوبعدی از یک لایهٔ منفرد شبکهٔ لانهزنبوری کربنی است. این ماده دارای خواص فوق العاده و منحصر به فردی در رسانندگی الکتریکی، اپتیکی و گرمایی، چگالی بالا و خواص مکانیکی ویژه است. اما به دلیل داشتن تقارن مرکز وارون، دارای خاصیت پیزوالکتریک نیست. اما در عوض، ساختارهای دوبعدی دیگری نظیر بورن نیتراید (BN) به دلیل متفاوت بودن اتم های ساختار آن، دارای خاصیت پیزوالکتریک است.

چان جیا تانگ و همکارانش در سال ۲۰۱۴ میلادی،

یایداری ساختارهای دوبعدی لانهزنبوری عناصر دوتایی گروه III-V را با استفاده از محاسبات اصول اولیه، تحت چارچوب نظریهٔ تابعی چگالی DFT مورد بررسی قـرار دادهانـد [۱۲]. در این مقاله چهار عنصر اول گروه III و V در نظر گرفتـه شـده و اثبات شده است که از بین ۱۶ حالت مختلف، هفت مورد GaN ،AIN ،BSb ،BAs ،BP ،BN و InN دارای سے اختار لانهزنبوری و از نظر ترمودینامیکی پایدار هستند. همچنین با محاسبهٔ گاف نواری ترکیبات، مشخص کردهاند که تمامی این ترکیبات نیمرسانا هستند. از آنجایی که این مواد بر خلاف گرافن، دارای دو اتم متفاوت در ساختار هستند، دارای خاصیت پیزوالکتریسیته نیز هستند. بنـابراین ایـن مـواد بـا داشـتن هـر دو خاصیت نیمرسانایی و پیزوالکتریکی، پتانسیل بالقومای در حوزهٔ نانوییزوترونیک دارند. تنها گزارشی که تا کنون در مورد ضرایب پیزوالکتریک این دسته از مواد منتشر شده است، پژوهش میکائیل و همکاران وی در سال ۲۰۱۵ میلادی است که تنها ضرایب پیزوالکتریک و کشسانی این ترکیبات را در حالت یـون واهلـش ۱ از روش DFPT محاسبه نمودهاند [۱۳]. اگر چه اندازهٔ ضرایب در حالت يون واهلش به واقعيت تجربي ضرايب نزديكتر است، اما در سالهای اخیر، تخمین ضرایب در حالت یون منجمد ۲ برای پژوهشگران نظریهپرداز مورد توجـه قـرار گرفتـه اسـت [۱۴]. در پژوهش حاضر، محاسبهٔ ضرایب مستقل کشسانی، تنش و کرنش ييزوالكتريك به همراه قطبش الكتريكي هفت تركيب دوبعدي عناصر گروه III-V با ساختار شش گوشمی از روش های DFPT و تفاضل محدود (FD) در دو حالت یون منجمد و یون واهلش انجام گرفته است. نتایج محاسبات انجام شده در این اثر، تطابق خوبی با نتایج دیگران در موارد مشابه دارد.

۲. مبانی نظری
 ۲. روش محاسبهٔ تانسورهای کشسانی و پیزوالکتریکی
 ۲. استفاده از نظریهٔ تابعی چگالی اختلالی
 تانسورهای کشسانی یون منجمد (⁷) و تانسور تـنش

^{1.} Relaxed-ion

۲. Clamped-ion

پیزوالکتریک یون منجمد (\overline{e}) بر حسب مشتقهای دوم انرژی کل یاختهٔ شبکه (E)، نسبت به کرنش همگن و میدان الکتریکی بسیار کوچک اعمال شده تعریف می شوند. تانسور کشسانی و تنش پیزوالکتریک در حالت یون منجمد که در حین اختلال، یونها اجازه واهلش یافتن را ندارند، به صورت زیر تعریف می شوند [۱۴]:

$$\bar{C}_{jk} = \frac{d\sigma_j}{d\eta_k} = \frac{\partial^{\mathsf{Y}} E}{\partial \eta_j \partial \eta_k}\Big|_{u,\varepsilon},\tag{1}$$

$$\overline{e}_{\alpha j} = \frac{dP_{\alpha}}{d\eta_j} = -\frac{\partial^{\mathsf{Y}} E}{\partial \varepsilon_{\alpha} \partial \eta_j}\Big|_{u}, \qquad (\mathsf{Y})$$

در این روابط σ_j و η_k به ترتیب تنش و کرنش شبکهٔ بلور در جهت j = k (κ , j = 1) سانمادگداری ویت P_{α} P_{α} در جهت (k, 7 = yy, 7 = zz, 8 = yz) هستند. همچنین α P_{α} به ترتیب قطبش الکتریکی بلور و میدان الکتریکی بسیار σ_{α} به ترتیب قطبش الکتریکی بلور و میدان الکتریکی بسیار σ_{α} به ترتیب قطبش الکتریکی بلور و میدان الکتریکی بسیار σ_{α} به ترتیب قطبش الکتریک بلور و میدان الکتریک و σ_{α} به ترتیب قطبش الکتریک و بلور و میدان الکتریک و σ_{α} به ترتیب قطبش الکتریک و رایب تانش پیزوالکتریک و σ_{α} به در حین اختلال، یونها اجازهٔ واهلش یافتن را پیدا میکنند، از روابط زیر به دست σ_{α} آیند [14]:

$$\tilde{e}_{\eta,\alpha} = \overline{e}_{\eta,\alpha} + \Omega_{\circ}^{-1} \sum_{mn=1}^{N} \sum_{ij=1}^{r} \Lambda_{\eta,mi} \left(K^{-1} \right)_{mi,nj} Z_{nj,\alpha}, (r)$$

$$\tilde{C}_{\eta,\theta} = \overline{C}_{\eta,\theta} + \Omega_{*}^{-1} \sum_{mn=\forall ij=\forall} \Lambda_{\eta,mi} \left(K^{-1} \right)_{mi,nj} \Lambda_{nj,\theta}, \quad (\mathfrak{f})$$

در این روابط، (K) تانسور ثابت نیرو، (Z) بار دینامیکی مؤثر بورن، (Λ) کرنش درونی پاسخ نیرو و Ω حجم سلول مختل نشده هستند. به منظور محاسبهٔ تانسورهای کشسانی و تنش پیزوالکتریک ترکیبات دوبعدی عناصر گروه V-III با ساختار شش گوشی مطابق شکل ۱، این محاسبات در سهبعد با طول خلاء بسیار بزرگی انجام شده و تمامی مؤلفههای تانسورهای تنش پیزوالکتریک و کشسانی به دست می آیند. به دلیل بزرگ بودن طول خلاء (راستای z)، از شش مؤلفهٔ تنش، تنها سه مؤلفهٔ غیرصفر به دست می آید(x=1=x, y=x=y, j=x=y). بنابراین

$$C_{ij} = \begin{cases} C_{11} & C_{1Y} & C_{1S} \\ C_{Y1} & C_{YY} & C_{YS} \\ C_{S1} & C_{SY} & C_{SS} \end{cases} , \quad e_{ij} = \begin{cases} e_{11} & e_{1Y} & e_{1S} \\ e_{Y1} & e_{YY} & e_{YS} \\ e_{Y1} & e_{YY} & e_{YS} \\ e_{Y1} & e_{YY} & e_{YS} \end{cases}$$
 (Δ)

به دلیل وجود تقارن سهگانه در ساختار ششگوشی، تنها پنج ضریب غیرصفر در تانسور کشسانی جود دارد، که فقط دو ضریب از آنها مستقل هستند:

$$C_{11} = C_{YY}$$
, $C_{1Y} = C_{Y1}$, $C_{SS} = \frac{C_{11} - C_{1Y}}{Y}$, (5)

همچنین در مورد تانسور تنش پیزوالکتریک، بـه دلیـل وجـود قطبش الکتریکی در یک راستا (جهت x) و تقارن سهگانـه، سـه ضریب غیر صفر وجود دارد که فقط یکی از آنها مستقل است: $e_{17} = -e_{11} = e_{75},$ (۷)

بنابراین تانسور کشسانی و تنش پیزوالکتریک بـه صـورت زیـر خلاصه میشوند:

$$C_{ij} = \begin{cases} C_{11} & C_{1\gamma} & & \\ C_{1\gamma} & C_{1\gamma} & & \\ & C_{1\gamma} & C_{1\gamma} & & \\ & & \\ & & & \\$$

تانسور کرنش پیزوالکتریک d_{ij} که در کاربردهای تجربی مواد پیزوالکتریک مهم است، به صورت تغییرات قطبش الکتریکی نسبت به تغییرات تنش اعمال شده تعریف می شود

$$d_{ij} = \frac{dP_i}{d\sigma_j},$$

ارتباط این سه تانسور به صورت $e_{ik} = d_{ij}C_{jk}$ است. با استفاده از روابط (۸)، تانسور d_{ij} به صورت زیر به دست می آید

$$d_{ij} = \begin{cases} d_{11} & -d_{11} & \circ \\ \circ & \circ & -\frac{d_{11}}{\gamma} \\ \circ & \circ & \circ \end{cases} , \quad d_{11} = \frac{e_{11}}{C_{11} - C_{1\gamma}}$$
(9)

با توجه به این که محاسبات با اعمال شرایط مرزی در سهبعد

۱. Voigt

$$\mathbf{P}_{\text{ion}} = \Omega^{-1} \sum_{s} e Z_s \mathbf{r}_s, \qquad (14)$$

اما سهم الکترونی قطبش الکتریکی یک بلور با استفاده از نظریهٔ فاز بری^۲ به صورت زیر محاسبه می شود [۱۶]

$$\mathbf{P}_{\rm el} = \frac{-e}{\mathrm{v}\pi\Omega} \sum_{n} \sum_{j=1}^{\mathrm{v}} \phi_{nj} \mathbf{R}_{j}, \qquad (1\Delta)$$

که در آن \mathbf{R}_{j} بردارهای شبکه و ϕ_{nj} فاز بری به صورت زیر است

$$\phi_{nj} = -\frac{\Omega}{\left(\mathbf{v}\pi\right)^{\mathbf{v}}} \operatorname{Im} \int_{\mathrm{BZ}} d^{\mathbf{v}} k u_{n\mathbf{k}} |\mathbf{G}_{j} \cdot \nabla_{\mathbf{k}}| u_{n\mathbf{k}}, \qquad (19)$$

در این رابطه، Ω حجم سلول شبکه، G_j بردارهای شبکهٔ و وارون و $u_{nk}\left(r
ight)$ قسمت تناوبی تابع موج الکترونی بلاخ به صورت زیر است

$$u_{n\mathbf{k}}\left(\mathbf{r}\right) = e^{-i\mathbf{k}\cdot\mathbf{r}}\psi_{n\mathbf{k}}\left(\mathbf{r}\right),\tag{1V}$$

از آنجا که دستگاه مورد بررسی تکلایهٔ دوبعدی است، باید قطبش الکتریکی را به جای گشتاور دوقطبی بر واحد حجم به صورت گشتاور دوقطبی بر واحد سطح محاسبه نمود. برای این منظور کافی است که قطبش الکتریکی به دست آمده در سهبعد را در فاصلهٔ بین لایهها ضرب نموده تا قطبش الکتریکی دستگاه دوبعدی به دست آید (P^{vD}_α = hP^{vD}_α).

می توان محاسبات را در دو حالت یون منجمد و یون واهلش انجام داد. در حالت یون منجمد در هر بار اعمال کرنش، یون ها اجازهٔ واهلش یافتن را ندارند و فقط به نسبت کرنش اعمالی داخل یاختهٔ شبکه اجازهٔ تغییر مکان می یابند، به عبارت دیگر مختصات نسبی اتمها در داخل یاختهٔ شبکه تغییری نمی کند. در حالت یون واهلش، در هر بار کرنش اعمالی به یون ها اجازه می دهیم در داخل یاختهٔ شبکه دوباره به تعادل بر سند.

از مزیتهای ایـن روش امکـان محاسـبهٔ مسـتقیم هـر دو تانسور تنش پیزوالکتریک و تانسور کشسانی است و از معایـب انجام می شود، برای محاسبهٔ ضرایب دوبعدی کشسانی و تنش پیزوالکتریک کافی است ضرایب به دست آمده از محاسبات سهبعدی را در طول خلاء (فاصلهٔ بین لایهها = h) ضرب نمائیم $C_{ij}^{\gamma D} = hC_{ij}^{\gamma D}$, $e_{ij}^{\gamma D} = he_{ij}^{\gamma D}$ (۱۰) نکتهٔ جالب این است که یکای ضرایب کرنش پیزوالکتریک (d_{ij}) در حالت دوبعدی با حالت سهبعدی برابر است (d_{ij}) و می توان با استفاده از آن، مواد دوبعدی و سهبعدی را از نظر قدرت پیزوالکتریک مقایسه کرد.

۲. ۲. روش تفاضل محدود

با توجه به رابطهٔ تانسور تـنش پیزوالکتریـک در روش تفاضـل محدود ((FD) به دو طریق میتوان این تانسور را محاسبه نمود

$$e_{\alpha j} = \frac{\partial P_{\alpha}}{\partial \eta_j} \bigg|_{\varepsilon} = -\frac{\partial \sigma_j}{\partial \varepsilon_{\alpha}} \bigg|_{\eta}, \qquad (11)$$

در این روش ابتدا با استفاده از نظریهٔ تابعی چگالی (DFT) واهلش ساختاری و اتمی دستگاه بلوری انجام شده و سپس قطبش الکتریکی بلور به ازای چندین کرنش خیلی کوچک (مثبت و منفی) بدون اعمال میدان الکتریکی محاسبه شده و در نهایت مشتق قطبش الکتریکی نسبت به کرنش ایجاد شده با استفاده از رسم نمودار و محاسبهٔ شیب آن به دست میآید. اگر دستگاه دارای قطبش خودبه خودی باشد، ممکن است شیب منحنی، برابر با ضریب مناسب تنش پیزوالکتریک نباشد و بایستی از رابطهٔ زیر ضرایب مناسب تنش پیزوالکتریک را محاسبه نمود [10]

$$e_{\alpha\beta\gamma} = e_{\alpha\beta\gamma}^{imp} - \delta_{\beta\gamma}P_{\alpha} + \delta_{\alpha\beta}P_{\gamma}, \qquad (17)$$

$$\sum e_{\alpha\beta\gamma} = e_{\alpha\beta\gamma}^{imp} - \delta_{\beta\gamma}P_{\alpha} + \delta_{\alpha\beta}P_{\gamma}, \qquad (17)$$

$$\sum e_{\alpha\beta\gamma}^{imp} = \frac{dP_{\alpha}}{d\eta_{\beta\gamma}}$$

$$= \frac{dP_{\alpha}}{d\eta_{\beta\gamma}}$$

^{1.} Finite Difference

آن زمان طولانی تر محاسبات است. برای محاسبهٔ تانسور کشسانی می توان از رابطهٔ $\left|\frac{d\sigma_i}{d\eta_j}\right|_{s}$ استفاده کرد و از رسم منحنی تنش ایجاد شده نسبت به کرنش اعمالی و محاسبهٔ شیب آن ضرایب کشسانی را محاسبه نمود.

۲. ۲. محاسبه مشتق تنش نسبت به میدان الکتریکی با کرنش ثابت (صفر) (FD_Y)

در این روش پس از واهلش ساختاری و اتمی بلور، در حضور چند مقدار بسیار کوچک میدان الکتریکی (مثبت و منفی)، تنش ایجاد شده را در دو حالت یون منجمد و یون واهلش (در کرنش صفر) به دست آورده و در نهایت مشتق تنش نسبت به میدان الکتریکی از رسم نمودار محاسبه می شود. قرینهٔ شیب این نمودار، برابر ضریب مناسب تنش پیزوالکتریک است

$$e_{\alpha j} = -\frac{d\sigma_j}{d\varepsilon_\alpha}\Big|_{\eta},\tag{1A}$$

۳. جزئيات محاسباتي

کلیهٔ محاسبات ساختار پایه با استفاده از پایههای امواج تخت در چارچوب نظریهٔ تابعی چگالی DFT با کد محاسباتی ABINIT در دمای صفر مطلق انجام شده است. پتانسیل های تبادلی و همبستگی با استفاده از تقریب چگالی موضعی (LDA) گنجانده شده است. مشربندی منطقهٔ اول بریلوئن به صورت شده است. مشربندی منطقهٔ اول بریلوئن به صورت 1 × 70 × 70 با استفاده از الگوی مونخورست پک' صورتگرفته است. شبه پتانسیل های به کار گرفته شده از موسسهٔ فیرتراست. شبه پتانسیل های به کار گرفته شده از موسسهٔ فیرتراست. شبه پتانسیل ها الکترون های ^{(PT} و ^{(PT} را به ترتیبمرای گروه III و V به عنوان الکترون های ظرفیت در نظرگرفته اند. انرژی جنبشی قطع (^{(PT} (k+G))) برایمجموعه امواج تخت ev در نظر گرفته شده است. واهلشمجموعه امواج تخت ev در نظر گرفته شده است. واهلشماختاری و اتمی با استفاده از روش همیوغ گرادیان ترکیبی تا

۰/۰۱ meV/A شود. به منظور برقراری شرایط تناوبی در سهبعد و جلوگیری از برهمکنش بین صفحات، ابرسلول با طول خـلاء ۸ ۵۵ در نظر گرفته شده است.

۴. نتایج و بحث

۴. ۱. محاسبات ساختار بلوری

در این مطالعه، ابتدا واهلش ساختاری و اتمی هفت ترکیب دوبعدی از گروه VIII به صورت XY ; XX، با ساختاری (X:B,Al,Ga,In ; XY یاختهٔ شبکه با ساختاری شش گوشی انجام شد. نمایش نما از بالا و از پهلوی ساختار لانه زنبوری به همراه نمایش یاختهٔ شبکه در شکل ۱ نشان داده شده است. پارامترهای ساختاری به دست آمده در جدول ۱ آورده شده است. کمترین طول پیوند مربوط به ترکیب RN با ۲/۱۰ و ایشترین طول پیوند از آن ترکیب BSB با مقدار Å ۲/۱۰ به دست آمد، که نشان می دهد با افزایش عدد اتمی طول پیوند افزایش مییابد. محاسبات انجام شده در مقایسه با نتایج دیگران در مورد ثابت شبکه (*a*) و طول پیوند (*b*) توافق خوبی دارد. تفاوت اندک در برخی موارد به دلیل تفاوت در انتخاب شبه پتانسیل های به کار گرفته شده و تفاوت کدهای محاسباتی است.

۴. ۲. قطبش الكتريكي

در این کار، بعد از به دست آوردن ثابتهای ساختار واهلش یافتهٔ هر ترکیب، با استفاده از روش فاز بری، مطابق رابطهٔ (۱۵)، قطبش الکتریکی این ترکیبات محاسبه شد. برای این ترکیبات با توجه انتخاب جهت x در شکل ۱ فقط در راستای x قطبش الکتریکی خود به خودی به دست آمد. در جدول ۲ قطبش الکتریکی کل به تفکیک سهم الکترونی و یونی محاسبات آورده شده است. قطبش الکتریکی این مواد در محدودهٔ pC/m تا مد. محاسبه شد.

۴. ۳. خواص کشسانی در این اثر، برای محاسبهٔ ضرایب مستقل کشسانی این ترکیبات از دو روش FD و DFPT استفاده نمودیم. در روش FD تـنش

^{1.} Monkhorst-Pack

شکل ۱. (رنگی در نسخهٔ الکترونیکی) نمایش نما از بالا و از پهلو برای ترکیبات دوبعدی دوتایی تخت با ساختار لانـهزنبوری بـه همـراه نمـایش یاختهٔ شبکه و انتخاب جهت های x y و z

	d (Å	.)	a (Å)				
III-V	پژوهش حاضر	مرجع [۱۸]	پژوهش حاضر	مرجع [۱۸]	مرجع [١٢]		
BN	1,42	٥٩,١	۲,۴۸	۲,۵۱	۲,۵۱		
BP	١,٨٣	۱۸۳	5/10	٣/١٨	۳٫۲۱		
BAs	1,97	۱/۹۳	٣,٣٣	۳/۳۵	٣/٣٩		
BSb	۲٫۱۰	۲٫۱۲	٣,۶۴	٣,۶٨	٣,٧۴		
AlN	1,00	١,٧٩	٣,٠۶	٣/٠٩	٣٫١٣		
GaN	1/VV	۱,۸۵	٣/٥٦	۳٫۲۰	۳٫۲۱		
InN	۲٫۰۲	۲٫۰۶	٣,۴٩	Ψav	٣ _/ ۵٧		

جدول ۱. ثابت شبکه (a) و طول پیوند (d) محاسبه شده برای ترکیبات دوبعدی گروه III-V به همراه مقایسه با نتایج دیگران.

$\int_{0}^{\infty} \frac{pC}{m} dr$, $\int_{0}^{\infty} \frac{pC}{m} dr$	ف سهم الكتروني	بری به تفکیک	ز روش فاز ب	ىت آمدە در جهت <i>x</i>	س الکتریکی به د.	ول ۲. نتايج قطبة
	III-V	$P_x^{\rm el}$	$P_x^{\rm ion}$	P_x^{total}		
	BN	٨٦٢	4771	1797		
	BP	974	377V	1017		
	BAs	541	۳۲۰	951		
	BSb	۵۸۷	293	$\Lambda\Lambda\circ$		
	AlN	899	349	۱ • ۴۸		
	GaN	899	349	۱ • ۴۸		
	InN	817	۳۰۶	9 I V		

کرنش اعمالی در جهت xx محاسبه شدهاند. همچنین با استفاده از روش DFPT مطابق رابطهٔ (۴) ضرایب مستقل کشسانی در حالت یون منجمد و یون واهلش محاسبه شدند. کلیهٔ نتایج به دست آمده به همراه مقایسه با مرجع [۱۳] در جدول ۳ آورده شده است. نتایج از دو روش DFPT و FD در حد بسیار مطلوبی سازگارند و در اکثر موارد، نتایج با مرجع [۱۳] تطابق خوبی دارد. زمان انجام محاسبات در روش DFPT نسبت به بلور در جهت xx و yy بر حسب شش کرنش بسیار کوچک (۰۰۱) بلور در جهت xx و yy بر حسب شش کرنش بسیار کوچک مطابق شکلهای ۲ تا ۵ منحنیها برای تمامی ترکیبات در دو حالت یون منجمد و یون واهلش، خطی به دست آمد. مطابق رابطهٔ $\left| \frac{d\sigma_i}{d\eta_j} \right|_{\varepsilon}$ ضرایب مستقل کشسانی x و yy بر حسب ترتیب از شیب خطوط تنش در راستای xx و yy بر حسب

شکل ۲. (رنگی در نسخهٔ الکترونیکی) نمودارهای تنشرهای صورت گرفته در جهت xx بر حسب کرنشرهای اعمالی در راسـتای xx بـرای حالـت یون منجمد: شیب هر خط برابر ضریب کشسانی \overline{C}_{13} یون منجمد ترکیب است.

شکل ۳. (رنگی در نسخهٔ الکترونیکی) نمودارهای تنشرهای صورت گرفته در جهت yy بر حسب کرنشرهای اعمالی در راستای xx بـرای حالـت یون منجمد: شیب هر خط برابر ضریب کشسانی C₁₄ یون منجمد ترکیب است.

شکل ۴. (رنگی در نسخهٔ الکترونیکی) نمودارهای تنشرهای صورت گرفته در جهت xx بر حسب کرنشرهای اعمالی در راستای xx برای حالت یون واهلش: شیب هر خط برابر ضریب کشسانی Č₁₁ یون واهلش ترکیب است.

شکل ۵. (رنگی در نسخهٔ الکترونیکی) نمودارهای تنش های صورت گرفته در جهت yy بر حسب کرنش های اعمالی در راسـتای xx بـرای حالـت یون واهلش: شیب هر خط برابر ضریب کشسانی $ilde{C}_{14}$ یون واهلش ترکیب است.

Ĉ	$\tilde{C}_{17}(N/m)$		Ĉ	$f_{n}(N/m)$		$\overline{C}_{17}(N$	/ m)	$\bar{C}_{11}(N)$	√/m)	
مرجع [۱۳۲] FD	يژوهش حاضر FD	يژوهش حاضر DFPT	مرجع [۱۲] FD	ېژوهش حاضر FD	يژوهش حاضر DFPT	يژوهش حاضر FD	يژوهش حاضر DFPT	پژوهش حاضر FD	پژوهش حاضر DFPT	III-V
88,Q	V°,V	۶۹ _/ ۸	79 V	٣٠٢٫٧	۳۰۱٫۵	۵۸٬۰	۵۶,٩	۳۱۵٫۴	314,4	BN
49,4	47,4	۴۲,۸	۱۵V	۱۵۲/۰	101,8	٣۰٫۰	٣۰,۰	184,4	184,4	BP
۴١٫٣	۳۸/۱	٣٧/٩	180	١٣٣٫٣	۱۳۳/۶	۲۶/۹	۲۷٫۰	144,0	144,8	BAs
٣٧,4	٣۴٫٩	۳۵/۱	۱۰۵	۱۰۵/۹	۱۰۵٫۸	۲۲٫۱	۲۲/۲	11A/V	۱۱۸٫۷	BSb
۶V, ۱	۶V,۶	8V,V	١۴٨	۱۴۸/۹	149,7	٣٩٫٩	۴۰٫۰	189,8	189/9	AlN
۶V/۹	٧۴ /٧	۲۴ ,۶	147	180/1	184,1	۴۵٫۸	۴۵ _/ ۶	194/0	198/8	GaN
$\Delta V_{/}V$	٧٣	٧۴٫٣	٩٨٫۴	118/0	۱۱۸٫۸	۴۲٫۳	۴۳٫۵	144,4	149,0	InN

جدول ۳. ضرایب مستقل کشسانی یون منجمد \overline{C} و یون واهلش \widetilde{C} به دست آمده از دو روش DFPT و FD، به همراه مقایسه با نتایج مرجع [۱۳].

روش FD در حدود سی درصد کاهش یافت. نتایج نشان میدهد که به طور کلی اندازهٔ ضرایب *e*₁₁ درحالت یون واهلش کمتر از جالت یون منجمد است و برعکس اندازهٔ ضریب *e*₁₇ در حالت یون واهلش بیشتر است، یعنی با واهلش یافتن اتمها از مقدار ضریب *e*₁₁ کاسته می شود و بر مقدار ضریب *e*₁₇ افزوده می شود.

محاسبات مشابهی در مورد ضرایب کشسانی یـون منجمـد این دسته از مواد در مقالات یافت نشده است. تنهـا در مرجـع [۱۹] ضــرایب کشســانی BN برابــر ۳۰۰ N/m و آم و ترایش شده است کـه بـا نتـایج کـار حاضـر توافق خوبی دارد.

۴. ۴. خواص پیزوالکتریکی

ضرایب مستقل تنش پیزوالکتریک برای تمام ترکیبات از سه روش FD₁ ، FD₁ و DFPT در دو حالت یون منجمد و یون واهلیش محاسبه شدند. در روش FD₁ مطابق رابطه $\left| \frac{\partial P_{\alpha}}{\partial \eta_{j}} \right|_{\mathcal{E}} = a$ از رسم منحنی تغییرات قطبش الکتریکی ایجاد شده در جهت x بر حسب کرنشهای اعمالی در جهت x و محاسبه شیب آن، ضریب نامناسب تنش پیزوالکتریک

دست می آید. این ضریب با توجه به رابطهٔ (۱۲)، با ضریب مناسب تنش پیزوالکتریک P_{11}^{n} برابر است و نیازی به تصحیح ندارد. نمودارهای مربوط به حالت یون منجمد و یون واهلش در شکلهای ۶ و ۷ و نتایج در جدول ۴ آورده شده است. مطابق شکلهای ۶ و ۷ در دو حالت یون منجمد و یون واهلش، مطابق شکلهای ۶ و ۷ در دو حالت یون منجمد و یون واهلش، نمودارها خطی هستند. در روش ۲D مطابق رابطهٔ (۱۸)، از اعمال میدان الکتریکی در جهت x استفاده شد. از رسم نمودارهای تنش صورت گرفته در جهت x استفاده شد. از رسم نمودارهای تنش صورت گرفته در جهت مطابق رابطهٔ (۱۸)، از ایمودارهای تنش صورت گرفته در جهت x استفاده شد. از رسم نمودارهای تنش صورت گرفته در جهت x استفاده شد. از رسم نمودارهای تنش صورت گرفته در جهت می استای x به اندازهٔ الکتریکی اعمالی بسیار کوچک در راستای x به اندازهٔ مطابق رابطهٔ (۱۸) پیزوالکتریک ترکیب به دست می آید. در اینجا نیز مطابق پیزوالکتریک ترکیب به دست می آید. در اینجا نیز مطابق شکلهای ۸ و ۹ در دو حالت یون منجمد و یون واهلش می دان ه

در این پژوهش به منظور بررسی دقت استفاده از روش DFPT در محاسبهٔ ضرایب پیزوالکتریک ترکیبات دوبعدی و همچنین مقایسهٔ بازهٔ زمانی انجام محاسبات، نسبت به روشهای FD، از این روش نینز استفاده شد. ضرایب مستقل تنش پیزوالکتریک *دا*n با استفاده از روش DFPT در دو حالت یون

شکل ۶. (رنگی در نسخهٔ الکترونیکی) نمودارهای تغییرات قطبش الکتریکی ایجاد شده در جهت x بر حسب کـرنشهـای اعمـالی در راسـتای xx برای حالت یون منجمد: شیب هر خط برابر ضریب تنش پیزوالکتریک ā، یون منجمد ترکیب است (روش FD).

جدول ۴. ضریب مستقل تنش پیزوالکتریک یون منجمد و یون واهلش به دست آمده از سه روش FD₁ ،DFPT و FD_۲ به همراه مقایسـه بــا نتـایج

	\overline{e}_{γ}	(pC/m)		$\tilde{e}_{i,i}(pC/m)$				
II-V	پژوهش حاضر DFPT	پژوهش حاضر FD	پژوهش حاضر FD	پژوهش حاضر DFPT	يڙوهش حاضر FD،	پژوهش حاضر FD	نتایج مرجع [۲۴] DFPT	
BN	-٣۶٨,١	-۳۶V/۹	-٣۶V/٩	-111/4	-118/V	-110/4	139	
BP	- ٣٩ ٧,۶	- ~ 4V/V	-٣٩V/V	-7 <i>۶</i> ۸,۹	-773/6	-۲۷۳,•	740	
BAs	$-$ mv $a_{/} \circ$	-۳۷۵, •	$-$ mvd, \circ	-۲۴∘,۸	-۲۳V/۹	-747,•	704	
BSb	- ~ ~V, 9	_۳۰۹٫۷	–۳°۹٫۷	-700/0	-199/1	-199/1	۲۰۶	
AlN	-1417	-141/1	-141/1	74V/V	747/9	74V/V	۲۲۳	
GaN	- ۲ ° ۹, °	$-\Upsilon\circ\Lambda_{/}V$	$-\Upsilon\circ\Lambda_{/}V$	779,4	779,V	779,V	141	
InN	-77°/V	-77°,7	-220/1	٣٠٩/٠	~~ ¥/V	٣٠۵/۰	774	

شکل ۸ (رنگی در نسخهٔ الکترونیکی) نمودارهای تنش صورت گرفته در جهت xx بر حسب میدان الکتریکی اعمالی در راسـتای x بـرای حالـت یون منجمد: منفی شیب هر خط برابر ضریب مناسب تنش پیزوالکتریک ē₁ یون منجمد ترکیب است (روش FD).

شکل ۹. (رنگی در نسخهٔ الکترونیکی) نمودارهای تنش صورت گرفته در جهت xx بر حسب میدان الکتریکی اعمالی در راسـتای x بـرای حالـت یون واهلش: منفی شیب هر خط برابر ضریب مناسب تنش پیزوالکتریک _قآ یون واهلش ترکیب می.باشد (روش FD_۲).

به ترتیب از آن ترکیبهای InN و BN با مقادیر pC/m و P°۴/۷ pC/m و BN با مقادیر INV pC/m و Dry pC/m توجه این است که در سه ترکیب ۱۱۶/۷ pC/m ترکیب ۱۱۶/۷ pC/m نوجه این است که در سه ترکیب ۱۱۶/۷ مول و GaN، AIN و GaN ما ضریب آن نسبت به شبکه، علامت داده و مثبت می شود. یعنی با اعمال کرنش مثبت به شبکه، و اهلش دوبارهٔ اتمها در داخل شبکه، سبب می شود که قطبش الکتریکی به جای کاهش یافتن، نظیر حالت یون منجمد، افزایش می یابد. همچنین بر خلاف ترکیبات دیگر، اندازهٔ ضریب تنش مواره پیزوالکتریک این ترکیبات، در حالت یون و اهلش نسبت به حالت یون منجمد، او را مواره پیزوالکتریک این ترکیبات، در حالت یون و اهلش نسبت به حالت یون منجمد بزرگ تر می شود. این نشان می دهد که نمی توان همواره با محاسبهٔ سریع ضرایب در حالت یون منجمد، در مورد ضرایب حالت یون و اهلش آنها قضاوت نمود.

در این اثر، همچنین ضرایب کاربردی کـرنش پیزوالکتریـک این دسته از مواد دوبعدی را محاسبه نمودیم. با استفاده از رابطهٔ (۹) ضریب ۵_{۱۱} در دو حالت یون منجمد و یـون واهلـش از دو منجمد و یون واهلش، مطابق رابطهٔ (۳) محاسبه شدند. نتایج مربوط به مقادیر محاسبه شده به همراه مقایسه با نتایج مرجع [۳۳] در جدول ۴ خلاصه شدهاند. مطابق جدول ۴ بین نتایج ضریب تنش پیزوالکتریک $\overline{P_{11}}$ به دست آمده از سه روش تطابق بسیار بالایی وجود دارد و درصد خطا کمتر از ۳٫۰ درصد می باشد. برای ضریب P_{11} بین روش های FD_1 و FD_1 تطابق خوبی وجود دارد، اما بین نتایج TPT و این دو روش، در برخی از موارد در حدود ۳ درصد خطا وجود دارد. منفی بودن ضریب $\overline{P_{11}}$ در تمامی ترکیبات، به این معناست که اگر شبکهٔ بلوری در جهت x کشیده شود، قطبش الکتریکی آن در این راستا کاهش می یابد. بالاترین ضریب از آن PP با مقدار P(m) محراب و کمترین مقدار برای شود، قطبش الکتریکی آن در این راستا کاهش می یابد. بالاترین خریب از آن PC با مقدار P(m) محراب تریب مقدار برای خوالکتریک در حالت یون واهلش ترتیب ضرایب ترکیبات،

	$\overline{d}_{11}(\mathrm{pr}$	m / V)	$\tilde{d}_{11}(\mathrm{pm}/\mathrm{V})$				
III-V	پژوهش حاضر DFPT	پژوهش حاضر FD۱	پژوهش حاضر DFPT	پژوهش حاضر FD۱	نتايج مرجع[١٣] DFPT		
BN	-1,4٣	-1,42	-•, ۴ ۸	- ۰ ۵ ·	۰,۶۱		
BP	- ۲ /٩۶	-۲/٩۶	-7,4V	- ۲ _/ ۵ •	۲/۱۸		
BAs	-٣/١٩	-۳/۱۹	-7,07	- ۲,۵ °	۲٫۱۹		
BSb	-٣/١٩	-٣/٢١	$-\Upsilon/\Lambda\Upsilon$	- ۲ _/ ۸ •	٣, • ۶		
AlN	−۱,°۳	-1,°٣	٣,٠۴	–٣, • ۵	T/VQ		
GaN	-1,41	-1,41	۲٬۵۵	7,04	۲		
InN	-۲, °∧	-۲,١	۶,۹۵	$V_{/} \circ 1$	۵٫۵		

جدول ۵ ضریب مستقل کرنش پیزوالکتریک یون منجمد و یون واهلش به دست آمده از دو روش DFPT و FD_۱ به همراه مقایسه با نتایج مرجع [۱۳].

روش FD₁ و DFPT محاسبه شد. نتایج محاسبات انجام شده به همراه مقایسه با مرجع [۱۳] در جدول ۵ آورده شده است.

در حالت یون منجمد ضریب \overline{d}_{11} در محدودهٔ -۱٬۰۳pm/V(AlN) تا ۳٫۲۱ pm/V (BSb) برآورد شد، در حالی که در حالت یون واهلش بالاترین مقدار \widetilde{d}_{11} از آن ترکیب InN و كمترين أن مربوط به تركيب BN به ترتيب با اعداد pm/V \tilde{d}_{11} و V_{0} m/V و V_{0} - به دست آمد. به طور کلی دامنهٔ مقادیر V_{0} N به دست آمده در این دسته از مواد دوبعدی که در جدول ۵ گزارش شده است، در حدود ضرایب مواد پیزوالکتریک سهبعدی نظیر کوارتز، گالیم نیتراید و آلومینیم نیتراید به ترتیب بـا مقـادیر هستند $d_{\rm mr} = \Delta_{\rm l} \, {\rm pm/V}$ و $d_{\rm mr} = {\rm r_{\rm l}} \, {\rm pm/V}$ هستند [۲۰ و ۲۱]، اما هنوز تا مواد سرامیکی پیزوالکتریک PZT با مقادیری در حدود ۳۶۰ pm/V فاصلهٔ زیادی وجود دارد [۲۲] که سبب میشود انگیزهٔ تحقیق و پژوهش در زمینهٔ مواد نانوپيزوالكتريك افزايش يابد. همان طور كه مطابق جـداول ۴ و ۵ مشاهده می شود، بین نتایج حاصل از کار حاضر و مرجع [۱۳] در برخی موارد اختلافهایی مشاهده میشود. چنین تفاوتهایی در بین گزارشات مقالات مختلف در مورد ضرایب پیزوالکتریک امری رایج است. علت آن استفاده از شبهپتانسیلها، روشها و کدهای محاسباتی متفاوت است. به دلیل گستردگی و زنجیـره وار بودن محاسبات ایـن ضـرایب، کوچـکترین تفـاوت در شـبه پتانسیل ها ممکن است منجر به تغییرات بزرگ در ضرایب

یپزوالکتریک شود. به عنوان نمونه ضریب \tilde{a}_{11} ترکیب BN در مراجع [19] و [17] به ترتیب برابر pC/m و ۱۹۸ و ۱۹۹ در مراجع [19] و [17] به ترتیب برابر mC/m و ۱۹۸ و ۱۹۹ گزارش شده است. در مورد سایر ترکیبات گزارش دیگری به غیر از مرجع [19] مشاهده نشد. در حالت یون منجمد در مرجع [19] مقدار $[19] = \overline{a}_{11}$ برای ترکیب BN گزارش شده است که مقدار mC/m ای مقدار pC/m به دست آمده از روش DFPT کار حاضر، تطابق خیلی خوبی وجود دارد.

۵. نتیجه گیری

در ایس مطالعه، ضرایب مستقل کشسانی، تینش و کرنش پیزوالکتریک برای هفت ترکیب دوبعدی پایدار از نیم رساناهای گروه V-III با ساختار لانه زنبوری گرافن مانند، محاسبه شد. ضرایب به طور جداگانه از روش های DFPT و FD در دو مالت یون منجمد و یون واهلش محاسبه شدند. نتایج به دست آمده از دو روش، در اکثر موارد با سازگاری بسیار زیادی گزارش شدند. مدت زمان انجام محاسبات در روش DFPT نسبت به روش FD در حدود سی درصد کاهش داشت. دامنه خرایب پیزوالکتریک به دست آمده در این دسته از مواد نظیر کوارتز و گالیم نیتراید و حتی بالاتر از آنها برآورد شدند. بالاترین ضرایب کرنش پیزوالکتریک سه بعدی مرسوم، مالاترین ضرایب کرنش پیزوالکتریک ایم از آن ترکیبهای MII و AIN به ترتیب با مقادیر V₁0 pm/V و V₁0 pm/V شده در فناوریهای نوین است.

محاسبه شدند. نتایج کار محاسباتی حاضر، راهنمای خوبی 🚽 جهت سنتز و به کارگیری این دسته از مواد دوبعدی معرفی جهت پژوهشگران حـوزه نانوپیزوالکتریـک و نانوپیزوترونیـک،

مراجع

- 1. H Jung Kim, M Noor-A-Alam, J Yeog Son, and Y H Shin, Chemical Physics Letters 603 (2014) 62.
- 2. B Y Lee et al., Nature Nanotechnology 7 (2012) 351.
- 3. S R Anton and H A Sodano, Smart Materials and Structures 16, 3 (2007).
- 4. S P Li et al., Physics Letters A 212 (1996) 341.
- 5. D D Fong et al., Science 304 (2004) 1650.
- 6. X Quan, C W Marvin, L Seebald, and G R Hutchison, Journal of Physical Chemistry C 117 (2013) 16783.
- 7. T Shimada, X Wang, Y Kondo, and T Kitamura, Physical Review Letters 108 (2012).
- 8. Z L Wang, Mater. Today 10 (2007) 20.
- 9. C J Chang et al., Microelectron. Eng. 88 (2011) 2236.
- 10. Z L Wang and J Song, Science 312 (2006) 242.
- 11. K S Novoselov et al., Science 306 (5696) (2004) 666.
- 12. C J Tong et al., J. Mater. Chem. A 2 (2014) 17971.

- 13. M N Blonsky et al., American Chemical Soc. Nano 9, 10 (2015) 9885.
- 14. X Wu, D Vanderbilt, and D R Hamann, Phys. Rev. B 72 (2005) 035105.
- 15. D Vanderbilt, Phys. Chem. Solids 61 (2000) 147.
- 16. R D King-Smith and D Vanderbilt, Phys. Rev. B 47 (1993) 1651.
- 17. X Gonze et al., Comput. Phys. Commun. 180 (2009) 2582.
- 18. H Şahin et al., Phys. Rev. B 80 (2009) 155453.
- 19. K A N Duerloo, M T Ong, and E J Reed, Phys. Chem. Lett. 3 (2012) 2871.
- 20. R Bechmann, Phys. Rev. 110 (1958) 1060.
- 21. C M Lueng, H L W Chan, C Surya, and C L Choy, J. Appl. Phys. 88 (2000) 5360.
- 22. T S Low and W Guo, J. Microelectromech Syst. 4 (1995) 230.
- 23. K H Michel and B Verberck, Phys. Rev. B 83 (2011) 115328.